

# Pedagogiskt ledarskap i praktiken

Av Hadar Nordin · Författare till *Framgångsrik undervisning i fritidshem* och medförfattare till *Barnen som utmanar*

Pedagogiskt ledarskap förknippas ofta med förmågan att leda en grupp. Att skapa struktur, vara tydlig, hantera konflikter och få verksamheten att fungera.

Allt detta är delar av ledarskapet, men utgångspunkten finns också i den vuxnes eget agerande.

Hur vi möter barn. Hur vi organiserar situationer. Hur vi använder vår närvaro. Vilka förväntningar vi uttrycker och hur vi agerar när något inte blir som vi tänkt oss.

I *Framgångsrik undervisning i fritidshem* är pedagogiskt ledarskap en del av undervisningen och de medvetna pedagogiska val som görs i verksamheten. I *Barnen som utmanar* riktas blicken tydligare mot den vuxnes ansvar när situationer blir svåra.

Gemensamt finns en viktig utgångspunkt: **Vi behöver kunna rikta blicken mot vårt eget agerande, inte bara mot det vi vill att barnen ska göra.**

## Tydlighet är inte samma sak som kontroll

När en grupp blir stökig är det lätt att tänka att vi behöver bli tydligare. Ibland är det precis vad som behövs.

Barn behöver kunna förstå vad som ska hända, vad som förväntas och vilka möjligheter de har att agera. Struktur och förutsägbarhet kan därför vara viktiga delar av ett pedagogiskt ledarskap.

I *Barnen som utmanar* finns både principen **relation före kontroll** och tanken att **struktur skapar trygghet**. Tydlighet behöver därför inte innebära kontroll.

Det professionella ligger i att kunna kombinera en trygg relation med tydlighet, utan att tydligheten behöver bli hård.

## Relation är en del av ledarskapet

Relationen är en del av det pedagogiska arbetet. Förtroendet för pedagogen påverkar möjligheten att ta emot vägledning, acceptera en gräns, pröva något nytt och komma tillbaka efter en konflikt.

I *Barnen som utmanar* blir detta särskilt tydligt. Barn som ofta hamnar i svåra situationer riskerar att få en stor del av sin kontakt med vuxna just när något har gått fel.

Vilka barn söker vi spontant kontakt med? Vilka barn pratar vi framför allt med när vi behöver korrigera något? Vilka barn får möta oss när ingenting har gått fel?

Pedagogiskt ledarskap handlar därför också om att bygga relationer innan vi behöver använda dem.

## Försök förstå vad som händer

Ledarskapet provas ofta när ett barn inte gör det vi förväntar oss. Ett barn lämnar aktiviteten. Ett annat vägrar delta. Någon blir arg. Någon stör andra.

I *Barnen som utmanar* återkommer principen **se bakom beteendet**. Ett beteende behöver förstås i sitt sammanhang och kan ibland betraktas som kommunikation om att något i situationen inte fungerar för barnet.

Alla beteenden kan inte accepteras, men ledarskapet behöver samtidigt rymma en nyfikenhet på det som händer.

Förstod barnet situationen? Var kravet rimligt? Var gruppen för stor? Behövde barnet mer stöd? Hade vi kunnat organisera situationen annorlunda?

När vi ställer sådana frågor breddar vi analysen så att också **vårt eget pedagogiska handlingsutrymme** blir synligt.

## Närvaro ger ledarskapet kraft

I fritidshemmet sker mycket samtidigt. Pedagogiskt ledarskap kan därför inte bara utövas när hela gruppen är samlad. Det behöver finnas i vardagen.

I *Barnen som utmanar* finns tanken om **mandat via närvaro**. Den pedagog som känner barnen, rör sig i verksamheten och har byggt relationer till gruppen har andra möjligheter att påverka när något händer.

Närvaro betyder inte att pedagogen ska vara med överallt eller styra allt. Det handlar om att vara pedagogiskt närvarande. Att se vad som håller på att hända, gå in när det behövs och ibland förstå att det bästa pedagogiska valet är att stå tillbaka.

## Ledarskapet formas före den svåra situationen

Pedagogiskt ledarskap blir ofta synligt i en konflikt, samtidigt som mycket av ledarskapet formas redan före den.

Hur har vi organiserat gruppen? Vet barnen vad som ska hända? Hur introducerar vi aktiviteten? Vilka barn kan behöva mer stöd? Hur placerar vi oss vuxna?

Här möts perspektiven i *Framgångsrik undervisning i fritidshem* och *Barnen som utmanar*. Den ena betonar medvetna pedagogiska val, planering och professionellt omdöme. Den andra riktar uppmärksamheten mot relationer, struktur, förutsägbarhet och vuxnas ansvar.

Pedagogiskt ledarskap handlar också om att **skapa förutsättningar som gör att fler situationer kan fungera från början**.

## Den vuxne har ett särskilt ansvar

Relationen mellan barn och vuxen är inte jämlik när det gäller ansvar. Den vuxne har ett professionellt uppdrag, större erfarenhet och större möjlighet att påverka situationen.

I *Barnen som utmanar* uttrycks detta tydligt genom principen **vuxna bär ansvaret**.

Efter en konflikt behöver pedagogen kunna söka kontakt igen, visa att situationen är över och skapa möjlighet till en ny början.

Ett beteende kan behöva stoppas. En gräns kan behöva sättas. Men relationen behöver finnas kvar.

## Arbetslaget behöver leda tillsammans

Pedagogiskt ledarskap är inte enbart en individuell förmåga. Barn möter flera vuxna under en eftermiddag.

Pedagogerna behöver inte vara likadana, men arbetslaget behöver ha en gemensam professionell grund.

Hur vill vi möta barn? Hur sätter vi gränser? När går vi in i en situation? När avvaktar vi? Hur återupprättar vi relationen efter en konflikt?

Sådana samtal gör ledarskapet mindre beroende av enskilda personer och mer till en del av arbetslagets gemensamma pedagogiska arbete.

## Ledarskapet behöver analyseras

Precis som undervisning kan pedagogiskt ledarskap analyseras.

När en situation inte fungerade behöver analysen inte stanna vid frågan: **Vad gjorde barnet?**

Vi behöver också kunna fråga: Vad gjorde vi? När gick vi in? Vilka förväntningar hade vi? Hur uttryckte vi dem? Vad gjorde vårt agerande med situationen? Hade vi kunnat organisera något annorlunda?

Syftet är att rikta uppmärksamheten mot det vi som profession faktiskt kan utveckla, snarare än att leta efter vem som gjorde fel.

Pedagogiskt ledarskap handlar inte bara om hur vi leder barn. Det handlar också om vår förmåga att undersöka och utveckla vårt eget sätt att vara ledare.

## Frågor till arbetslaget

- Hur skulle vi själva beskriva vårt pedagogiska ledarskap idag? Vad kännetecknar oss som arbetslag?
- I vilka situationer fungerar vårt ledarskap särskilt väl, och vad gör vi vuxna då?
- Vad händer med vårt eget ledarskap när vi blir stressade, när barn säger nej eller när en situation inte utvecklas som vi tänkt oss?
- Hur väl lyckas vi som arbetslag kombinera relation, tydlighet, struktur och barns delaktighet?
- Vilken del av vårt eget pedagogiska ledarskap behöver vi undersöka och utveckla tillsammans?

## Referenser

Nordin, H. (2025). *Framgångsrik undervisning i fritidshem*. Utbildning Norr i Västernorrland AB.

Nordin, H. & Sundh, G. (2025). *Barnen som utmanar: Barn i behov av pedagoger med särskild kunskap och förståelse*. Utbildning Norr i Västernorrland AB.

© 2026 Hadar Nordin. Alla rättigheter förbehållna.